

T.C.
TÜRKİYE İNSAN HAKLARI VE EŞİTLİK KURUMU
1.DAİRE KARARI

Başvuru Numarası : 2023/2387
Toplantı Tarihi/Sayısı : 22.8.2024/44
Karar Numarası : 2024/793
Başvuran : B. S.
Başvuran Vekili : -
Adres : -
Muhatap Kurum/Kişi : İzmir 4 No.lu T Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu Müdürlüğü
Muhatap Adres : -

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuranın; muhatap Kurumu şikayet ettiği dilekçelerinin bazılarının ilgili mercilere gönderilmediği, ilgili mercilere gönderilen bazı dilekçelerine ise cevap verilmediği, telefonla görüşme hakkının engellendiği, Farsça kitap ve defterinin kendisine teslim edilmediği iddialarına ilişkindir.

II. İNCELEME SÜRECİ

2. Başvuran başvuru dilekçesinde ve başvuru dilekçesinin ekinde yer alan 9/8/2023 tarihli dilekçesinde özetle;

a. 30/6/2022, 23/5/2023, 20/6/2023 ve 28/8/2023 tarihlerinde İzmir Cumhuriyet Başsavcılığına, 13/12/2021, 30/1/2022 ve 5/4/2022 tarihlerinde Karşıyaka İnfaz Hakimliğine ve 31/5/2023 tarihinde Adalet Bakanlığına yazmış olduğu dilekçelerine cevap verilmediğini,

b. 22/8/2023 tarihinde telefonla görüşme hakkının engellenmesi ve 5/6/2023 tarihinde Farsça kitap ve defterinin kendisine teslim edilmemesi konusunda Kurum İdaresine sunmuş olduğu dilekçelerinin akıbeti hakkında bilgilendirilmediğini,

c. Dilekçe hakkının engellendiğini ve hak ihlallerine maruz kaldığını iddia etmiştir.

3. Muhatap İzmir 4 No.lu T Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu Müdürlüğünden alınan yazılı görüşte özetle;

a. Hükümlü ve tutuklularının hak mağduriyeti yaşamaması adına taraflarınca yazılan dilekçelerin akşam sayımı ile teslim alındığı, dilekçelerin sabah ilgili birimlere teslim edildiği, aynı gün gerekli incelemelerin yapılarak işleme alındığı,

b. Başvuranın ilgili mercilere gönderilmek üzere Kuruma sunduğu 42 dilekçesinin bulunduğu, mağduriyete sebebiyet verilmemesi adına başvuranın verdiği tüm dilekçelerinin işleme alındığı ve ilgililerine ivedilikle gönderimlerinin sağlandığı,

c. 29/3/2020 tarihli ve 31083 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanan Ceza İnfaz Kurumlarının Yönetimi ile Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Yönetmelik’in 74’üncü maddesi hükmü çerçevesinde başvuranın 22/8/2023 tarihinde telefon görüşmelerini yapmış olduğu ve herhangi bir hak kaybının yaşanmadığı,

ç. 5/6/2023 tarihinde Farsça kitap ve defterinin başvurana teslim edilmemesiyle ilgili olarak Kurum

Bu belge, güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

kayıtlarının incelendiği, 16/5/2023 ve 30/5/2023 tarihlerinde gönderilen kargoların başvurana teslim edildiği ancak başvuranın belirtmiş olduğu tarihte Kuruma herhangi bir kargonun ulaşmadığı,

d. Kurumdan 12/10/2023 tarihinde Burdur Yüksek Güvenlikli Kapalı Ceza İnfaz Kurumuna nakil işlemleri yapılırken Kurumda bulunan tüm kitaplarının başvurana teslim edildiği belirtilmiştir.

4. Muhatabın yazılı görüşüne karşı başvuran tarafından sunulan yazılı görüşte özetle; muhatap Kuruma ait yazılı görüş ile eklerinin gerçeği yansıtmadığı, muhatap Kurumun hatalı ve kusurlu olduğu, dilekçe hakkının kasten ihlal edildiği iddia edilmiştir.

III. İLGİLİ MEVZUAT

5. 20/4/2016 tarihli ve 6701 sayılı Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu Kanunu'nun 9'uncu maddesinin birinci fıkrasının (i) bendinde; "*Özgürlüğünden mahrum bırakılan ya da koruma altına alınan kişilerin ulusal önleme mekanizması kapsamındaki başvurularını incelemek, araştırmak, karara bağlamak ve sonuçlarını takip etmek*" Kurumun görev alanları arasında düzenlenmiştir.

6. 6701 sayılı Kanun'un 17'nci maddesinin birinci ve sekizinci fıkralarında; özgürlüğünden mahrum bırakılan ya da koruma altına alınan kişilerin Kuruma bizzat başvuru yapabileceği hükme bağlanmıştır.

7. 24/11/2017 tarihli ve 30250 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu Kanununun Uygulanmasına İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik'in "*Ön incelemenin yapılması*" başlıklı 48'inci maddesinin birinci fıkrasının ilgili kısmı şu şekildedir:

"Kuruma yapılan başvurular, inceleme ve araştırmaya geçilmeden önce ön incelemeye tabi tutulur ve sonucunda;

a) Kurumun görev alanına girip girmediği,

(...)

yönlerinden incelenir."

8. Mezkûr Yönetmelik'in "*Gerekçeli kabul edilmezlik kararı*" başlıklı 67'nci maddesi şöyledir:

"(1) Ön inceleme aşamasında, başvurunun açıkça dayanaksız olup olmadığı, başvurunun hakkın kötüye kullanımını teşkil edip etmediği, ayrımcılık yasağı ihlalinde kaynaklanan bir zararın bulunup bulunmadığının tespiti açısından incelenebilirliğin esasla birlikte incelenmesi kararlaştırılan başvurulara ilişkin esas inceleme ve araştırma aşamasında söz konusu koşulları taşımayan başvurularla ilgili gerekçeli kabul edilmezlik kararı verilir.

(2) Ön inceleme aşamasında incelenebilir bulunan ya da incelenebilirliği esasla birlikte incelenmesi ve araştırılması kararlaştırılan başvuruların 48'inci maddede belirtilen gerekli koşulları taşımadığının anlaşılması halinde de bu başvurularla ilgili gerekçeli kabul edilmezlik kararı verilir."

IV. DEĞERLENDİRME VE GEREKÇE

9. Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu (TİHEK)'in amacı; insan onurunu temel alarak insan haklarının korunması ve geliştirilmesi, kişilerin eşit muamele görme hakkının güvence altına alınması, hukuken tanınmış hak ve hürriyetlerden yararlanmada ayrımcılığın önlenmesi ile bu ilkeler doğrultusunda faaliyet göstermek, işkence ve kötü muameleyle etkin mücadele etmektir.

10. Başvurunun esas incelemesi yapılmadan önce Kurumun, İşkenceye ve Diğer Zalimane, Gayriinsani veya Küçültücü Muamele veya Cezaya Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesine Ek İhtiyari Protokol (OPCAT) hükümleri çerçevesinde ulusal önleme mekanizması görevi açıklanmalı ve başvuru konusunun bu kapsamda kalıp kalmadığı değerlendirilmelidir.

11. 6701 sayılı Kanun'un genel gerekçesinde ulusal önleme mekanizması görevinin kapsamı; özgürlüklerinden mahrum bırakılan kişilerin alıkonuldukları ceza ve tutukevleri, kamplar, bakım merkezleri gibi yerlerde işkence ve kötü muamele vakalarının yaşanmaması amacıyla bu yerlere yönelik izleme, inceleme, denetleme, değerlendirme ve raporlama faaliyeti şeklinde açıklanmıştır.

12. OPCAT'in 19'uncu maddesi uyarınca ulusal önleme mekanizmaları; özgürlüğünden mahrum bırakılan ya da koruma altına alınan kişilerin işkence ve diğer zalimane, gayriinsanî veya küçültücü muamele veya cezaya karşı korunması amacı ile bu kişilere yönelik tutumu düzenli olarak izlemek, sonucunda hazırlanacak raporlarda özgürlüklerinden yoksun bırakılmış kişilere yönelik muamele ve koşulların iyileştirilmesi ve işkence ve diğer zalimane, gayriinsanî ya da onur kırıcı muamele ya da cezanın önlenmesi için Birleşmiş Milletlerin ilgili normlarını dikkate alarak ilgililere tavsiyelerde bulunmakla yetkilendirilmiştir.

13. Ulusal önleme mekanizmaları işkence ve kötü muamelenin önlenmesine yönelik proaktif çalışmalar yürütmektedir. Ulusal önleme mekanizması kapsamında alıkonulma yerlerine yapılan ziyaretlerin ana amacı, özgürlüğünden mahrum bırakılanlara yönelik muamele ve alıkonulma koşullarının izlenmesini ve raporlanmasını gerektirmektedir.

14. Somut başvuruda, başvuran muhatap Kurumu şikayet ettiği dilekçelerinin ilgililerine gönderilmediğini, ilgililerine gönderilen dilekçelere ise cevap verilmediğini ileri sürmektedir.

15. Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nın "*Hak arama hürriyeti*" başlıklı 36'ncı maddesinin birinci fıkrasına göre; "*Herkes, meşru vasıta ve yollardan faydalanmak suretiyle yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddia ve savunma ile adil yargılanma hakkına sahiptir.*" Bu hüküm, Anayasa Mahkemesi (AYM) tarafından Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (AİHS) 6'ncı maddesiyle koruma altına alınan adil yargılanma hakkı ile adil yargılanma hakkı kapsamında bulunan mahkemeye erişim ve gerekçeli karar haklarını içerdiği şeklinde yorumlanmaktadır (AYM, *Hüseyin Balçılar*, B. No. : 2019/36647, 11/1/2024, para. 25; *İrfan Güven*, B. No. : 2019/29240, 12/4/2023, para. 3).

16. Anayasa'nın "*Temel hak ve hürriyetlerin korunması*" başlıklı 40'inci maddesinin birinci fıkrasına göre; "*Anayasa ile tanınmış hak ve hürriyetleri ihlâl edilen herkes, yetkili makama geciktirilmeden başvurma imkânının sağlanmasını isteme hakkına sahiptir.*"

17. Anayasa'nın "*Dilekçe, bilgi edinme ve kamu denetçisine başvurma hakkı*" başlıklı 74'üncü maddesinin ilgili kısmı şu şekildedir:

"(1) Vatandaşlar ve karşılıklılık esası gözetilmek kaydıyla Türkiye'de ikamet eden yabancılar kendileriyle veya kamu ile ilgili dilek ve şikâyetleri hakkında, yetkili makamlara ve Türkiye Büyük Millet Meclisine yazı ile başvurma hakkına sahiptir.

(2) Kendileriyle ilgili başvuruların sonucu, gecikmeksizin dilekçe sahiplerine yazılı olarak bildirilir."

18. AYM'ye göre kişilerin kamu makamlarına seslerini duyurabilme ve bu makamlardan bilgi edebilme amaçlarına hizmet eden anayasal bir insan hakkı olan dilekçe hakkı, hak arama özgürlüğünün en önemli araçlarından biridir ve bilgi edinme hakkıyla sıkı sıkıya bağlıdır. (AYM, *Hasan Ercan*, B. No: 2015/54, 12/11/2019, para. 41; *Ahmet Kılıçelli*, B. No. :2017/31069, 30/9/2020, para. 43).

19. Yukarıda yer verilen mevzuat ve mahkeme kararları doğrultusunda; başvuranın dilekçeleriyle ilgili söz konusu iddialarının özü itibarıyla adil yargılanma hakkı ile dilekçe ve bilgi edinme hakkı kapsamında kaldığı değerlendirilmektedir.

20. Başvuran telefonla görüşme hakkının engellendiğini iddia etmiştir. Muhatap Kurum, başvuranın belirttiği tarih aralığında telefon görüşmelerini yapmış olduğunu dolayısıyla herhangi bir hak kaybının olmadığını

belirtmiştir.

21. Anayasa'nın "Özel hayatın gizliliği" başlıklı 20'nci maddesinin ilgili kısmına göre; "Herkes, özel hayatına ve aile hayatına saygı gösterilmesini isteme hakkına sahiptir. Özel hayatın ve aile hayatının gizliliğine dokunulamaz." Öte yandan, Anayasa'nın "Haberleşme hürriyeti" başlıklı 22'nci maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"Herkes, haberleşme hürriyetine sahiptir. İstisnaların uygulanacağı kamu kurum ve kuruluşları kanunda belirtilir."

22. AYM tarafından mahpusun telefon görüşmesi yapma talebinin reddedilmesi haberleşme hürriyetine müdahale olarak değerlendirilmiştir (AYM, A. İ., B. No. : 2017/16005, 11/12/2019, para. 40-44; *Hacı Serhat Karşlı*, B. No. : 2017/19534, 18/6/2020, para. 36-40; *Kadir Kırmacı*, B. No. : 2017/25975, 18/6/2020, para. 37-41). Diğer taraftan AYM, mahpusun eşi ile telefonla görüşmesine izin verilmemesini özel hayata saygı hakkı ve haberleşme hürriyeti bağlamında incelemiştir (AYM, *Aydın Kahveci*, B. No. : 2020/11832, 20/12/2023, para. 12).

23. Yukarıda yer verilen mevzuat ve mahkeme kararları doğrultusunda başvuranın telefon görüşünün engellenmesiyle ilgili iddiasının özel hayata saygı hakkı ve haberleşme hürriyeti kapsamında kaldığı anlaşılmıştır.

24. Başvuran, Farsça kitap ve defterinin tarafına teslim edilmediğini iddia etmiştir. Muhatap Kurum tarafından Farsça yazılmış kitap ve defterinin başvurana teslim edilmemesiyle ilgili olarak başvuranın söz konusu Kurum kayıtlarının incelendiği ve 5/6/2023 tarihinde adı geçene teslim edilmek üzere Kuruma herhangi bir kargonun ulaşmadığı belirtilmiştir.

25. Anayasa'nın "Düşünceyi açıklama ve yayma hürriyeti" başlıklı 26'ncı maddesine ilgili kısmına göre; "Herkes, düşünce ve kanaatlerini söz, yazı, resim veya başka yollarla tek başına veya toplu olarak açıklama ve yayma hakkına sahiptir. Bu hürriyet Resmî makamların müdahalesi olmaksızın haber veya fikir almak ya da vermek serbestliğini de kapsar."

26. AYM tarafından mahpuslara kargo yoluyla gelen ya da ziyaretçilerinin getirdiği veya mahpusların satın aldıkları Türkçe ya da yabancı dilde kitap ve diğer süreli ya da süresiz yayınların mahpusa teslim edilmemesi ifade özgürlüğü kapsamında değerlendirilmiştir (AYM, *Recep Bekik ve diğerleri*, B. No: 2016/12936, 27/3/2019, para. 24; *Ahmet Sil ve Taner Yay*, B. No: 2017/35227, 30/9/2020, para. 31; *Erdoğan Kardeşler*, B. No. : 2018/15777, 7/4/2021, para 26; *Hasan Ataç*, B. No: 2020/1413, 21/11/2023, para. 18).

27. Yukarıda yer verilen mevzuat ve mahkeme kararları doğrultusunda başvuranın yabancı dildeki yayınlarının kendisine teslim edilmediği ile ilgili iddiasının ifade özgürlüğü kapsamında kaldığı anlaşılmıştır.

28. 6701 sayılı Kanun'un 9'uncu maddesinde; insan hakları ihlallerini resen incelemek, araştırmak, karara bağlamak ve sonuçlarını takip etmek, ayrımcılık yasağı ihlallerini resen veya başvuru üzerine incelemek, araştırmak, karara bağlamak ve sonuçlarını takip etmek, özgürlüğünden mahrum bırakılan ya da koruma altına alınan kişilerin ulusal önleme mekanizması kapsamındaki başvurularını incelemek, araştırmak, karara bağlamak ve sonuçlarını takip etmek Kurumun görevleri arasında sayılmıştır. Bu alanlar dışında genel insan hakları ihlali iddiaları kapsamında Kuruma başvuru inceleme yetkisi verilmemiştir. Dolayısıyla, başvurunun salt alıkonulma yerinden yapılmış olması ulusal önleme mekanizması görevi kapsamında incelenmesi için yeterli bulunmamaktadır.

29. Başvuranın söz konusu iddiaları yukarıda yer alan mevzuat hükümleri ve içtihatlarla birlikte ele alındığında; Kurumun ulusal önleme mekanizması görevi kapsamına girmediği değerlendirilen başvurunun Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu Kanununun Uygulanmasına İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik'in 48'inci maddesinin birinci fıkrasının (a) bendi ile mezkûr Yönetmelik'in 67'nci maddesi uyarınca kabul edilmez olduğu kanaatine varılmıştır.

V. KARAR

A. Başvurunun KABUL EDİLMEZ OLDUĞUNA,

B. Kararın taraflara tebliğine ve KAMUOYUNA DUYURULMASINA,

C. Karara karşı tebliğ tarihinden itibaren 60 gün içerisinde Ankara İdare Mahkemesine başvurulabileceğine,

22/8/2024 tarihinde, OY BİRLİĞİYLE, karar verildi.

e-imzalıdır

Av. Alışan TİRYAKİ
Daire Başkanı

e-imzalıdır

Dilek ERTÜRK
Üye

e-imzalıdır

İsmail AYAZ
Üye

e-imzalıdır

Mehmet Emin GENÇ
Üye

e-imzalıdır

Yunus Emre KARAOSMANOĞLU
Üye